

Ho. Herling

Kat.
26 MEI 1976
Reg.
Class. no.

VERTROUWELIJK

MAANDOVERZICHT

No. 4 1976

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

7

Het Nederlands Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking

Hoewel het Nederlandse Comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking (NCvEVS) in zijn na de conferentie van Helsinki aangepaste doelstellingen (zie MO 12/'75) grote waarde zegt toe te kennen aan de publieke opinie als politieke machtsfactor, blijkt het comité met zijn activiteiten het grote publiek nauwelijks te bereiken en daarvoor ook weinig moeite (meer) te doen. Bij de uitwisseling van delegaties met zustercomité's ligt vooral de nadruk op het leggen van contacten in politieke, wetenschappelijke en journalistieke kringen.

Het NCvEVS ontving dit jaar delegaties uit Finland en Hongarije. Van beide, elk drie leden tellende delegaties maakten een parlementslid en een buitenland-specialist deel uit en verder respectievelijk een student-vertegenwoordiger en een journalist. Door NCvEVS-bestuurders werden ontmoetingen gearrangeerd met Nederlandse parlementariërs, met personen uit wetenschappelijke kring en met de pers. Het NCvEVS doet daarbij veelal een beroep op diegenen, die ook vroeger al van hun bereidheid tot medewerking blijk hebben gegeven, bijvoorbeeld door deel uit te maken van door het NCvEVS samengestelde delegaties. Daarnaast werden enkele openbare bijeenkomsten belegd, die door een beperkt aantal, meest pro-Russische communisten werden bezocht. De pers besteedde weinig aandacht aan de visites. In mei zal een Sowjet-delegatie een soortgelijk programma afwerken. Begin juni komt er een delegatie uit de DDR.

Ook buiten het eigenlijke terrein van de Europese Veiligheid en Samenwerking is het NCvEVS actief. In januari bezocht een door het NCvEVS samengestelde delegatie van vertegenwoordigsters van vrouwenorganisaties de Sowjet-Unie. Dit bezoek had oorspronkelijk in het najaar van 1975 plaats moeten vinden, in het kader van het internationale jaar van de vrouw. Eveneens in januari richtte het NCvEVS zich met een adres tot de Tweede Kamer om bij de behandeling van de defensie-begroting vermindering van de defensie-uitgaven te bepleiten.

Vanzelfsprekend was het NCvEVS vertegenwoordigd op bijeenkomsten, die door het internationale comité voor Europese Veiligheid en Samenwerking in Brussel worden belegd en handelen over de door de nationale comité's te propageren thema's (met name de uitbreiding van de politieke ontspanning tot het militaire vlak).

Er zijn geen aanwijzingen dat reeds noemenswaard succes is geboekt

met de ledenwerfcampagne, waartoe werd besloten nadat medio vorig jaar het comité in een vereniging was omgezet teneinde de mogelijkheid tot verkrijging van overheidssubsidie te vergroten. In de noordelijke provincies is sedert enige maanden een werkgroep van het NCvEVS actief onder leiding van de vroegere CPN-partijbestuurder Tj. JAGER, die sinds zijn verhuizing naar Friesland voor een toename van pro-Russisch communistische activiteiten in het noorden heeft gezorgd.

Het geringe aantal leden en adhaerenten brengt met zich mee dat het NCvEVS - zolang de subsidie-aanvraag niet is gehonoreerd - nauwelijks over eigen financiële middelen beschikt. Het uitgeven van het bulletin, dat vier maal per jaar verschijnt in een oplage van 1000 exemplaren, trekt op de financiën een zware wissel. Er wordt dan ook naar gestreefd bezoekende delegaties zoveel mogelijk zelf de kosten te laten dragen, hetgeen voor delegaties uit Oost-Europa meestal weinig problemen geeft. Daarnaast kan er van tijd tot tijd op de "Sowjet-vrienden" een beroep worden gedaan.

*

* *

De Nederlandse Volksunie

Raad van Bestuur

Op 28 maart j.l. hield de Nederlandse Volksunie (NVU) te Zeist haar jaarlijkse congres. Tijdens dit congres kozen de omstreeks 30 aanwezigen een nieuwe Raad van Bestuur. Herkozen werden in dit bestuurscollege:

de heer J.G. GLIMMERVEEN, voorzitter;

de heer R. RAES (bezit Belgische nationaliteit), vice-voorzitter Zuid-Nederland;

de heer F. ZOETMULDER, secretaris-generaal.

Voorts werd in het college gekozen:

de heer R.J. BOOT, vice-voorzitter Noord-Nederland.

De functie van penningmeester is vacant.

Verkiezingen

In zijn jaarrede besprak voorzitter GLIMMERVEEN zijn plannen om deel te nemen aan de in 1977 te houden verkiezingen voor de Tweede Kamer. Hij wees zijn gehoor op het gevaar dat propagandamateriaal in beslag genomen gaat worden, want, zo liet hij duidelijk uitkomen, hij was niet van plan zich in zijn woordkeus of inhoudelijk anders op te stellen dan bij de laatste verkiezingen voor de (Haagse) gemeenteraad. Zoals bekend werd de heer GLIMMERVEEN op grond van de inhoud van zijn verkiezingspamfletten wegens belediging van een bevolkingsgroep (i.c. Surinamers en Antillianen) veroordeeld tot een maand voorwaardelijke gevangenisstraf en een geldboete van f. 1000,--. De gewraakte pamfletten werden verbeurd verklaard.

Gedurende de jaarvergadering werd t.b.v. het NVU-verkiezingsfonds een bedrag van in totaal f. 12.000,-- toegezegd. Onder meer werd door de secretaris-generaal van de neo-nazistische organisatie "The Northern League", J. KRULS, een bedrag in het vooruitzicht gesteld.

Ordedienst

In kringen van de Volksunie werd reeds eerder gesproken over de op-

richting van een soort ordedienst, die er voor moet zorgen dat bijeenkomsten van de Volksunie ongestoord plaats kunnen vinden.

Onlangs nog vonden er tussen de heer GLIMMERVEEN en de oprichter van de rechtse Jongerenorganisatie Viking Jeugd, E.A.J. van ENGELAND, besprekingen plaats over samenwerking op dit gebied.

Momenteel spant het nieuwe NVU-lid J.P.C.J. HAGENBEEK zich in om dergelijke plannen te verwezenlijken. Hij tracht een aantal personen om zich heen te verzamelen, die, buiten de organisatie om, en slechts verantwoording aflegend aan voorzitter GLIMMERVEEN, activiteiten in dit vlak moeten gaan ontplooiën.

NVU - GLIMMERVEEN

Een ietwat recalcitrant optreden van enkele NVU-leden en hun kritiek op de heer J.P.C.J. HAGENBEEK inzake diens hierboven gememoreerde plannen vormden voor de heer GLIMMERVEEN de officiële aanleiding zijn bestuursfunctie neer te leggen en zijn lidmaatschap op te zeggen.

De wezenlijke aanleiding was echter de, naar de mening van de heer GLIMMERVEEN, veel te voorzichtige benadering door de Volksunie van het vraagstuk van de Surinamers in Nederland.

De heer GLIMMERVEEN versterkte ongetwijfeld zijn positie in de partij door, op verzoek van de zittende bestuursleden, op de door hem gestelde voorwaarden in de functie van voorzitter in de NVU terug te keren. Door deze manoeuvre bereikte hij dat de overige bestuursleden zich meer dan ooit conformeren aan zijn beleid, dat duidelijkheid eist, ook in netelige kwesties.

Verwacht kan dan ook worden dat de Volksunie als organisatie een steeds harder standpunt zal innemen en uitdragen in zaken waarover de heer GLIMMERVEEN zich reeds met name tijdens de verkiezingscampagne in mei 1974 zo duidelijk uitsprak.

*

* *

Turken in Nederland

Algemeen

Op 1 januari 1976 verbleven in Nederland in totaal 72840 Turken. Concentraties van Turken bevinden zich hoofdzakelijk in Rotterdam, Amsterdam, Utrecht, Zaanstreek, Brabant en in het oosten van het land.

Politieke activiteiten

HTIB (Hollanda Türkiychi Isçiler Burligi)

De Turkse arbeidersvereniging in Nederland werd in 1974 te Amsterdam opgericht door o.m. Osman CANDAR, die op 26 november 1973 in Nederland arriveerde. CANDAR zou wetenschappelijk medewerker politicologie aan de universiteit van Ankara geweest zijn. Hij verliet Turkije, omdat hij vreesde gearresteerd te worden op grond van enkele publicaties van zijn hand in het communistische studentenblad Aydinlik. Hij is verbonden geweest aan de sub-faculteit politicologie van de universiteit van Amsterdam. Op 5 oktober 1974 is hij naar Turkije teruggekeerd na een aldaar afgekondigde amnestie.

De HTIB is communistisch georiënteerd en verdeeld in een pro-Russisch en pro-Chinees kamp. De eerste stroming krijgt steeds duidelijker de overhand. De vereniging heeft sinds haar oprichting haar hoofdkwartier gevestigd te Amsterdam (Lijnbaansgracht 96).

Het doel van de HTIB is als volgt omschreven:

1. ondersteuning van de strijd van het Turkse volk, onder aanvoering van de arbeiders, teneinde een volledig onafhankelijk, geïndustrialiseerd Turkije met democratische rechten en vrijheden tot stand te brengen. De Turkse arbeiders moeten een onderdeel van deze strijd zijn;
2. de Turkse arbeiders moeten dezelfde rechten krijgen als de Nederlandse arbeidersklasse.

Bestuur en organisatie HTIB

Op 18 januari 1976 werd een nieuw uitvoerend comité gekozen bestaande uit 8 personen, t.w.:

Irfan INCEBOZ	uit Amsterdam	(voorzitter);
Ilhan SÖNMEZ	uit Rotterdam	(2e voorzitter);
Nihat KARAMAN	uit Amsterdam	(secretaris en tevens voorzitter van het Turks Cultu- reel Centrum te Amsterdam);
Yilmaz SEVIN	uit Schiedam	(2e secretaris);
Ibrahim ULUDAG	uit Rotterdam;	
Vedat KURTKAYALI	uit Delft;	
Mehmet VARLIK	uit Rotterdam;	
Huseijn EKICI	uit Schiedam.	

Dit comité zal voortaan op de laatste zondag van elke maand vergaderen. Het is de bedoeling dat de stukken, die op deze vergaderingen behandeld zijn, een week later in het bezit van de afdelingsbestuurders zijn.

Er bestaan reeds HTIB-afdelingen in Amsterdam, Rotterdam en Delft. Er zou sprake zijn van meer (op te richten) afdelingen. Eind 1975 telde de HTIB ongeveer 60 tot 65 leden, waarvan het grootste contingent (+ 25) in Rotterdam. Het toelaten van nieuwe leden geschiedt met de nodige voorzichtigheid.

Het blad "Gercek", een uitgave van de HTIB, verschijnt 1 x per maand.

Contacten binnen Nederland

De HTIB wordt krachtig gesteund door het Buitenlands Arbeiders Kollektief (BAK), dat werkzaamheden ontplooit t.b.v. de buitenlandse werknemers in Nederland. De laatste tijd heeft de HTIB o.a. deelgenomen aan de voorbereidende besprekingen met andere groepen gastarbeiders met het oog op de demonstratie d.d. 8-5-1976 tegen het ingediende wetsontwerp "Wet Arbeid buitenlandse werknemers", waaraan circa 8000 gastarbeiders van verschillende nationaliteiten hebben deelgenomen.

Contacten buiten Nederland

De HTIB heeft zich in januari 1976 aangesloten bij de ATTF (Avrupa Turkiyeli Toplumcular Federasyonu), de communistische georiënteerde "Federatie van Turkse Socialisten in Europa", pro-Moskou gericht, met

zetel in München. Als belangrijkste reden daartoe werd aangevoerd dat de ATTF de enige organisatie is die openlijk de Turkse Communistische Partij steunt. Eind 1975 hebben + 37 verschillende Turkse bewegingen in West-Europa, die ongeveer hetzelfde doel beogen als de HTIB, zich verenigd in het ABÖK (Avrupa Baris ve Özgürlük Komitesi, vrij vertaald: het Europees onafhankelijk vrijheidscomité). Begin januari jl. heeft de HTIB zich bij het ABÖK aangesloten. Op 31-1-1976 namen 10 HTIB-leden deel aan het ABÖK-congres in Grenoble. Doel van dit congres was de verschillende politieke stromingen onder de Turkse arbeidersbeweging in West-Europa dichter tot elkaar te brengen. Op 13 en 14 maart jl. werd door het ABÖK in Frankfurt een bijeenkomst georganiseerd, waarbij 13 HTIB-leden aanwezig waren. Tijdens deze vergadering werd bekend, dat de naam ABÖK veranderd werd in TBÖK (Turks onafhankelijk vrijheidscomité).

Turkse Vrouwen Vereniging

In Amsterdam bestaat een Turkse Vrouwen Vereniging, die geliëerd is aan de HTIB. Presidente van deze vereniging is de echtgenote van de secretaris van de HTIB, t.w. Maviye KARAMAN-INCE.

MHP (Milliyetçi Hareket Partisi)

Algemeen

De Partij van de Turkse Nationale Beweging (MHP) is in 1957 in Turkije ontstaan na het samengaan van de Republikeinse Boerenpartij en de Republikeinse Nationale Partij. Voordat zij in 1968 omgedoopt werd tot de MHP heette zij de Republikeinse Nationale Boerenpartij.

De MHP heeft in Turkije 3 zetels in het Parlement. De voorzitter van deze straf geleide partij is sinds juni 1965 Alparslan TÜRKES, één der huidige vice-premiers van Turkije.

De MHP is een nationalistische-racistische partij, die duidelijk anti-communistisch is.

O.l.v. TÜRKES werden in Turkije jeugdgroepen (commando's) genaamd "Türkés' Grijsé Wolven" opgericht. De leden van deze groepen krijgen een para-militaire opleiding. Deze jeugdgroepen dragen in Turkije bij tot een verdere polarisering tussen rechtse en linkse politieke groeperingen.

Activiteiten

Op 15 februari jl. werd in Rotterdam door de MHP een propagandistische bijeenkomst gehouden, die door ongeveer 200 personen uit heel Nederland is bezocht. Voorafgaande aan deze vergadering werden manifesten verspreid, waarin o.a. werd gesteld "dat de MHP het Communisme en Kapitalisme wil uitbannen". Verder werd gemeld, dat de MHP in Turkije geleidelijk opgang maakt en dat zou volgens haar ook in Europa dienen te geschieden. Als leider van de MHP in Nederland manifesteert zich Orhan YILMAN uit Rotterdam. Volgens zijn zeggen heeft de MHP o.a. als doel Turkije zo snel mogelijk te ontwikkelen en de mensen te bevrijden. Volgens hem keert de MHP zich tegen het fascisme, kapitalisme, marxisme en nationaal socialisme. Vermoedelijk bestaan er reeds 2 MHP-afdelingen h.t.l., te weten in Rotterdam en Den Haag. Verder zou de MHP aanhang hebben in Amsterdam, Utrecht, Tilburg en in het oosten van ons land.

*

* *

HET 25^e CPSU-CONGRES: "UIT HET OOSTEN GEEN NIEUWS"

Congressen van Oosteuropese communistische partijen en zeker die van de CPSU zijn gebeurtenissen, waarnaar in het Westen met een zekere spanning wordt uitgekeken.

Soms omdat men - vaak gevoed door speculatieve voorbeschouwingen in de Westerse pers - daar de aankondiging verwacht van spectaculaire toekomstige ontwikkelingen, soms omdat men opvallende mutaties voorziet.

Ten aanzien van het van 24 februari tot en met 5 maart gehouden 25^e CPSU-congres waren de verwachtingen redelijk gespannen, m.n. terzake van mutaties in Politburo en CC-secretariaat, waardoor men wat meer duidelijkheid hoopte te krijgen in de kwestie van de opvolging van bv. partijleider BREZJNEW.

Die duidelijkheid is er niet gekomen. De mutaties waren weinig opvallend, lagen voor de hand of hadden betrekking op figuren van relatief ondergeschikte belangrijkheid.

Dat betekent echter niet dat dit CPSU-congres afgedaan kan worden als een onbelangrijke gebeurtenis. Allerminst, want behalve dat een partijcongres formeel beschouwd moet worden als een bijeenkomst van het allerhoogste partijorgaan, vormt het ook de gelegenheid bij uitstek om de algemene lijn voor het buitenlandse en het binnenlandse beleid aan te geven. Aan dit laatste ontleent het 25^e CPSU-congres zijn betekenis.

De BREZJNEW-rede: over de buitenlandse politiek

Een van de hoogtepunten van het partijcongres werd - zoals gebruikelijk - gevormd door de dit keer vijf en een half uur durende rede van de CPSU-secretaris-generaal op 24 februari.

BREZJNEW ging in het eerste deel van zijn rede uitgebreid in op de "toestand in de wereld en de internationale activiteit van de CPSU". *)

Sprekend over de betrekkingen met de "socialistische landen" stelde BREZJNEW dat er sinds het 24^e partijcongres van 1971 "praktisch geen zit-

*) De rede van BREZJNEW is o.m. volledig afgedrukt in het duitstalige Sowjettijdschrift Neue Zeit, no.9, februari 1976, pg. 25-64. In het navolgende voorkomende citaten zijn hieruit afkomstig.

ting van het Politburo is geweest, tijdens welke wij ons niet beziggehouden hebben met de een of andere kwestie, die samenhang met de versterking van de eenheid, (met) de ontwikkeling van de samenwerking met de broederlanden (en) met de uitbouw van onze gezamenlijke internationale posities". *) Sinds 1971 is er - aldus BREZJNEW - welhaast sprake van een "wetmatige" ontwikkeling in het "proces van geleidelijke toenadering van de socialistische landen tot elkaar", een proces dat in de toekomst door zal gaan. Deze zinsnede werd onmiddellijk gevolgd door de opmerking dat veel daarbij afhangt van de politiek van de regerende partijen, "van hun bekwaamheid de eenheid te bewaren", tegen "nationale isolering" te strijden en de "gemeenschappelijke internationale taken te onderkennen". Het ligt voor de hand dat deze opmerkingen zeker bedoeld waren voor het zich in Oost-Europa "autonoom" opstellende Roemenië, maar mogelijk ook voor het Joegoslavië van TITO. Want behalve de tot het Sowjetbloc behorende Oosteuropese landen noemde BREZJNEW in een opsomming van "socialistische landen" naast Vietnam, Noord-Korea, Mongolië en Cuba ook uitdrukkelijk Joegoslavië.

Het lijkt weinig aannemelijk dat de Joegoslavische CP zich hiermee gevléid zal voelen, want terzake van de relaties tot de CP-en van deze "socialistische landen" geldt - zoals BREZJNEW uitdrukkelijk stelde - het principe van het "socialistisch internationalisme", het principe dat de Sowjet-Unie het recht geeft "broederlijke hulp" te verlenen als de "verworvenheden van het socialisme" in gevaar worden gebracht. Wat dit in concreto kan betekenen heeft de inval in Tsjechoslowakije van augustus 1968 duidelijk gemaakt.

Het China van MAO en Albanië noemde BREZJNEW niet bij de "socialistische landen". Albanië werd doodgezwegen en China werd vergeleken met de "racisten van Zuid-Afrika en de fascistische machtshebbers in Chili". BREZJNEW verklaarde zich bereid de relaties met China te normaliseren op basis van het principe van "vreedzame coëxistentie", het principe dat de betrekkingen regelt tussen landen met verschillende maatschappe-

*) Het CPSU-Politburo houdt vrijwel wekelijks zitting en is in de periode van vijf jaar tussen het 24^e en 25^e CPSU-congres 215 keer bijeen geweest.

lijke systemen. Blijkbaar heeft de CPSU echter alle hoop op inkeer van de Chinezen nog niet verloren, want BREZJNEW verklaarde ook bereid te zijn, ingeval China terugkeert naar een op het marxisme-leninisme gebaseerde politiek, de "principes van socialistisch internationalisme" te laten gelden.

Over de relaties tot de ontwikkelingslanden zei BREZJNEW dat uitgangspunt voor de Sowjet-Unie - ook t.a.v. deze landen - is zich niet te mengen in hun interne aangelegenheden. Hij benadrukte wel dat de CPSU, trouw aan haar opvattingen, zich overal en daarom ook in deze landen achter "de krachten van de vooruitgang" plaatst en de "voor hun vrijheid strijdende volkeren ook in de toekomst zal ondersteunen". Hij ging in dit deel van zijn rede in algemene termen in op de kwestie Angola en stelde dat ".... de strijd van Angola voor de verdediging van zijn onafhankelijkheid werd ondersteund door de vooruitstrevende krachten in de hele wereld" omdat in dit land het "imperialisme" zich manifesteerde als "de gezworen vijand van een onafhankelijk Afrika".

Uit dit deel van BREZJNEW's rede blijkt dat de CPSU (en de Sowjet-Unie) van plan is haar steun aan nationale bevrijdingsbewegingen en aan landen, die in hun ontwikkeling door de "reactie" zowel van binnenuit als van buitenaf worden bedreigd, voort te zetten.

De relaties tot de kapitalistische landen zullen uiteraard gebaseerd blijven op het "principe van vreedzame coëxistentie", het principe dat de relaties regelt tussen landen met verschillende maatschappelijke systemen. BREZJNEW waarschuwde er wel voor dat nog veel gedaan moet worden voordat het Westen de toestand van "vreedzame coëxistentie" beschouwt als iets natuurlijks. De politiek van ontspanning zal verder krachtig worden voortgezet. Gestreefd zal worden naar een zo snel mogelijke sluiting van een nieuw verdrag met de Verenigde Staten over de beperking van strategische bewapening, naar een internationaal verdrag over een algemeen verbod tot het nemen van proeven met kernwapens, naar activering van de besprekingen over troepenvermindering in Europa, naar het bijeenroepen van een wereldontwapeningsconferentie e.d.

In het laatste stuk van dat deel van zijn rede, waarin BREZJNEW sprak over "de toestand in de wereld en de internationale activiteit van de CPSU", hield hij zich bezig met de relaties binnen de communistiche wereldbeweging. Daarin werd aandacht geschonken aan de verschillen in op-

vatting over leerstellige onderwerpen en aan verschillen in opvatting over revolutionaire tactieken tussen de CPSU en de "autonomen" onder de Westerse CP-en. Hoewel BREZJNEW daarbij geen namen noemde was zijn aanval, die hij richtte op die partijen die de "algemene wetmatigheden" van het marxisme-leninisme ontkennen en die uit opportuniteitsoverwegingen hun eigen "nationale belangen" laten prevaleren boven "het principe van het proletarisch internationalisme", duidelijk gericht aan het adres van CP-en als die van Frankrijk, Italië en Spanje.

Deze uitspraken vormden voor andere CPSU-gedelegeerden het signaal om later in hun congresbijdragen grote nadruk te leggen op het "proletarisch internationalisme" en om - zoals in sommige gevallen gebeurde - een veroordelende vinger uit te steken naar hen die belangrijke marxistische leerstellingen hadden afgezworen.

Uiteraard werd daarop gereageerd door vertegenwoordigers van de Westeuropese CP-en, niet alleen tijdens het congres - zoals bv. door de Italiaanse secretaris-generaal BERLINGUER en de Franse delegatieleider PLISSONNIER - maar ook in uitlatingen tegenover de pers - zoals door PCF-secretaris-generaal MARCHAIS in Parijs en de Spaanse CP-leider CARILLO in Rome, die beiden in Moskou verstek hadden laten gaan.

Het zou te ver voeren op deze reacties stuk voor stuk in te gaan, maar generaliserend kan worden gesteld dat daarin de eigen opvattingen over "internationalisme", over "politiek pluralisme" als een wezenskenmerk voor een socialistische samenleving en over "politieke en individuele vrijheid" werden verdedigd.

BREZJNEW's woorden maakten derhalve duidelijk dat er - voor het moment - terzake van de relaties van de Sowjet-Unie en de CPSU t.o.v. het buitenland niets nieuws is te verwachten.

De Sowjet-Unie zal haar ontspanningspolitiek t.a.v. het Westen voortzetten en zowel staat als partij zullen nationale bevrijdingsbewegingen blijven ondersteunen. In Oosteupees verband zal gestreefd worden naar voortgaande samenwerking en nauwere aaneensluiting. In het kader van de vreedzame coëxistentie politiek zal men blijven streven naar uitbreiding van de economische en wetenschappelijke betrekkingen met het "kapitalistische Westen". De CPSU zal in het kader hiervan zeker geen "ideologische coëxistentie" toestaan en zij zal doorgaan met het voeren van de "internationale klassenstrijd" tegen de krachten van het "kapitalisme" en het "imperialisme".

In de relaties tussen de CPSU en de "autonome" Westerse CP-en zijn er zeker problemen en die lijken voorlopig ook nog niet te zijn opgelost. Maar alle hoop is aan CPSU-zijde toch blijkbaar nog niet verloren, want BREZJNEW's woorden in deze kwestie konden nauwelijks hard genoemd worden. Bovendien heeft hij uitdrukkelijk de voorbereidingen voor de paneuropese conferentie van CP-en genoemd, maar ook de idee ondersteund van een communistische wereldconferentie. Dit wijst er o.a. op dat de CPSU zal blijven streven naar (het heroveren van) de leidende rol binnen de communistische wereldbeweging.

De BREZJNEW-rede over het binnenlands beleid

In dit deel van zijn rede ging BREZJNEW in op de "verdere ontwikkeling van de partij", op de "kaderpolitiek" en op de verhouding tussen partij en staat. Belangrijke nieuwe uitspraken werden over deze zaken niet gedaan. Wat de CPSU betreft bleek duidelijk dat het een élite-partij zal blijven en wat de verhouding partijstaat betreft werd nog eens opnieuw de leidende rol van de CPSU benadrukt.

Aandacht besteedde BREZJNEW ook aan de rol van de ideologie voor het functioneren van de Sowjetsamenleving. In dit deel stelde hij zich af en toe defensief op en liet hij niet na kritiek te uiten.

Zo merkte hij op dat er op het terrein van de "ideologische opvoeding" sinds het 24e CPSU-congres vooruitgang is geboekt, maar knoopte daar toch ook onmiddellijk aan vast dat "er geen reden is tot tevredenheid" en dat er "nog altijd gebreken en onopgeloste problemen" zijn.

Zo kwalificeerde hij de détente met het Westen als gunstig voor de zaak van de verspreiding van het "socialisme", maar schuwde hij de voor de Sowjet-Unie negatieve kanten niet.

Détente brengt met zich mee - aldus BREZJNEW - dat "de ideologische confrontatie tussen socialisme en kapitalisme groter en actiever wordt. Bovendien wordt de propaganda van het imperialisme steeds geraffineerder". Dit vereist aan Sowjetzijde "grote politieke waakzaamheid", "overtuigende propagandistische activiteiten" en een "tijdig afweren van alle vijandige ideologische" activiteiten.

Om hierin goed te kunnen optreden is het - aldus BREZJNEW - noodzakelijk grote aandacht te besteden aan de "inhoud" van de partijscholing en speciaal aan verhoging van het theoretische niveau daarvan. Belangrijk is dat de partij er voor zorg draagt dat "alle werkenden en vooral de

jonge generatie" doordrongen worden van de ideeën van "Sowjetpatriotisme" en van "socialistisch internationalisme", dat zij "trots zijn op het Sowjetvaderland" en bereid zijn "de verworvenheden van het socialisme" te beschermen.

Opvoeding tot het communisme vereist ook - aldus de partijleider - "een voortdurende vervolmaking van het systeem van 'Volksontwikkeling' en beroepsopleiding" en in het bijzonder van het "algemeen vormend onderwijs".

Uit deze en andere zinsneden uit de rede van BREZJNEW blijkt duidelijk dat het met de "ideologische motivering" van de Sowjetbevolking niet zo goed gesteld is als de CPSU noodzakelijk acht.

Saillant in dit verband is een andere opmerking van BREZJNEW waarin hij - sprekend over de "verhoging van de materiële welstand" van de Sowjetbevolking - stelde dat een dergelijke verhoging steeds gepaard moet gaan "met een verhoging van het ideologisch-zedelijke en culturele niveau van de mensen". Anders zou dit aanleiding kunnen geven tot een terugvallen in "bekrompen kleinburgerlijkheid".

Hoe het ook zij, de woorden van BREZJNEW doen vermoeden dat de "ideologische" opvoeding van de Sowjetburger en het tegengaan van mogelijke invloeden uit het "kapitalistische" Westen in de naaste toekomst grote nadruk zullen krijgen. Dat is dan in feite niets nieuws, maar een voortzetting van de bestaande tendens, waarschijnlijk in verhevigde vorm.

De nieuwe leidinggevende CPSU-organen

Zoals gebruikelijk hebben de congresdeelnemers een nieuw centraal comité gekozen, het orgaan dat statutair tussen twee partijcongressen in "leiding geeft aan de totale activiteit van de partij, het leidinggevende kader benoemt, de centrale overheids- en maatschappelijke organisaties stuurt en de CPSU vertegenwoordigt in de betrekkingen met andere partijen". Dit CC koos op haar beurt tijdens een plenum op 5 maart jl. het nieuwe Politburo en het CC-secretariaat.

Wat bij deze electorale activiteiten opviel was dat zij aanmerkelijk meer tijd vroegen dan tijdens het 24^e CPSU-congres van 1971. Tijdens dit laatstgenoemde was een avondzitting voldoende, nu echter besteedde men er anderhalve dag aan. Het CC-plenum van 5 maart heet zelfs anderhalf uur langer geduurd te hebben dan noodzakelijk was voor een

"formeel verlopende" verkiezing. Over de oorzaak hiervan kan slechts in het duister worden getast, hoewel "waarnemers" het erop houden dat er "moeilijkheden" zijn geweest.

Wat hiervan ook waar moge zijn, de electorale resultaten waren al-lerminst opzienbarend, of het zou moeten zijn dat er - in vergelijking tot vroegere partijcongressen - opvallend weinig mutaties plaatsvonden.

Het nieuwe CC van de CPSU (287 leden, 139 plv. leden) bestaat wat de volwaardige leden betreft voor 70% uit personen, die reeds tijdens het 24^e CPSU-congres daarin werden gekozen, telt 45 leden, die van plv. CC-lid bevorderd zijn tot volwaardig lid, en bevat slechts 42 nieuwe gezichten.

Als men de sinds het 24^e CPSU-congres overleden CC-leden buiten beschouwing laat, dan blijken slechts 20 personen hun CC-zetels verloren te hebben. Bij de meesten van hen is dat dan bovendien nog te wijten aan het feit dat zij reeds geruime tijd geleden uit de voorste politieke gelederen zijn verdwenen, zoals de vroegere vakbondsvoorzitter SHELEPIN, de voormalige eerste partijsecretarissen van de Oekraïne (SHELEST), van Georgië (MZHAWANADZE), van Armenië (KOTCHINIAN) en de voormalige premier van de RSFSR (WORONOW).

Van de 87 nieuwe CC-leden bekleedt meer dan de helft een functie als eerste partijsecretaris op regionaal niveau. Tot die 87 behoren ook die eerste partijsecretarissen van Sowjetrepublieken, die nog geen zetel hadden in het CC, zoals de eerste partijsecretaris van Georgië (SHEWARDNADZE), van Armenië (DEMIRTSJYAN) en Litouwen (GRISHKYAWICHYUS). Voorts werd een viertal vooraanstaande personen uit de journalistieke sfeer als volwaardig lid in het CC opgenomen, hetgeen tegen de achtergrond van de aangekondigde "reïdeologisering" van het Sowjetvolk waarschijnlijk als een indicatie beschouwd kan worden van de rol die de Sowjetpersorganen daarin is toebedacht. Het betrof directeur ZAMYATIN van het Sowjetpersbureau Tass, hoofdredacteur AFANASIEW van het theoretische CPSU-blad Kommunist, (sinds medio maart Prawda-hoofdredacteur), directeur TOLKUNOW van het Sowjetpersagentschap Nowosti en hoofdredacteur ALEKSEJEW van het CC-orgaan Sowjetskaja Rossiya. De samenstelling van het nieuwe CC, de functies van de nieuwe leden van dit orgaan en het feit dat bijna allen, die hun zetel verloren hebben reeds eerder in ongenade waren gevallen, doet de indruk postvatten dat het uitgangspunt bij deze verkiezing gezocht moet worden in de behoefte aan het bewaren

van het evenwicht binnen dit hoge Sowjetorgaan, een behoefte die waarschijnlijk samenhangt met bv. de continuïteit van het door BREZJNEW uitgestippelde buitenlandse beleid voor de toekomst.

Behoeftte aan continuïteit lijkt ook bepalend te zijn geweest bij het samenstellen van het nieuwe Politburo, want ook daar ontbraken opzienbarende wijzigingen.

D.S. POLYANSKI, tijdens het partijcongres nog landbouwminister en inmiddels aangewezen voor de post van ambassadeur in Japan, moest weliswaar zijn zetel opgeven, maar dat was nauwelijks een verrassing gezien de (indirecte) kritiek die op hem in het verleden is uitgeoefend en die sinds de slechte oogst van 1975 in hevigheid was toegenomen. De plv. Politburoleden D.F. USTINOW *), als CC-secretaris jarenlang verantwoordelijk voor de defensie-industrie, en G.N.ROMANOW, eerste partijsecretaris van Leningrad, werden bevorderd tot volwaardige Politburoleden. Beiden worden algemeen beschouwd als te behoren tot het "Sowjet-militair-industrieel complex"; USTINOW op grond van zijn jarenlange bemoeienis met de defensie-industrie en ROMANOW op grond van zijn leidinggevende functie in Leningrad, een belangrijk centrum voor deze defensie-industrie. Beiden worden op grond daarvan ook beschouwd als voorstanders van uitbreiding van de zware industrie boven het geven van prioriteit aan de consumptiegoederenindustrie.

Onder de plv. Politburoleden is slechts één nieuw gezicht, dat van de eerste partijsecretaris van Azerbeidsjan, G. ALIEW, eerder in dezelfde republiek hoofd van het KGB.

Het CC-secretariaat ademt dezelfde geest van continuïteit als de andere hoge partijorganen. Uitstotingen hebben hier niet plaatsgevonden. Wel werd het met twee personen uitgebreid: Prawda-hoofdredacteur ZIMYANIN, die waarschijnlijk als CC-secretaris de verantwoordelijkheid zal hebben te dragen voor opvoeding, cultuur en propaganda, en het hoofd van het (o.a. de centrale partijarchieven behorende) z.g. General Department van het CC-CPSU, K. TSJERNENKO, een BREZJNEW-protégé.

Zowel de verkiezing van het nieuwe Politburo als van het CC-secretariaat hebben dus geen spectaculaire wijzigingen gebracht. De Samenstel-

*) USTINOW is recentelijk - na het overlijden van maarschalk GRETCHKO - benoemd tot minister van Defensie.

ling van beide organen is nauwelijks veranderd en van verjonging kan niet gesproken worden.

De oude garde van secretaris-generaal BREZJNEW (1906), CC-secretaris SOESLOW (1902), CC-secretaris KIRILENKO (1906), premier KOSYGIN (1904) en president PODGORNYY (1903) blijft actief en opvolgers zijn niet duidelijk aangewezen. Wat de kwestie van de opvolging betreft blijft men dus aangewezen op min of meer speculatieve beschouwingen. Mogelijk dat de naaste toekomst wat meer duidelijkheid brengt, want volgens berichten van medio april zou het Politburo besloten hebben tot maatregelen om deze kwestie soepel te doen verlopen. Besloten zou zijn dat de "oude garde" zijn "openbare" activiteiten zal verminderen om de "jongere" collega's de gelegenheid te geven zich voor te bereiden op het t.z.t. overnemen van zijn taak. Wijzigingen in de taakverdeling binnen het Politburo zouden op stapel staan. Het lijkt op dit moment niet aannemelijk dat - zeker op korte termijn - daardoor een verandering van het beleid van de CPSU en de Sowjet-Unie nationaal of internationaal kan worden verwacht. Voortzetting van de "BREZJNEW-politiek" blijft voorlopig het parool.

*
* *